

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm, Via Vitt. Veneto, 32
Tel. 33-46 — Poštni predal (Casa postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto corr. post.): Videm, št. 24/7418.

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

NAROCNINA:
Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglas po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Leto XI. — Štev. 9 (217)

UDINE, 16. - 31. MAJA 1960

Izhaja vsakih 15 dni

Posledica bede in emigracije

Vsi javni krogi v videmski provinci, odgovorni in neodgovorni ljudje, se zavedajo, da je navsezadnje emigracija velika škoda; za ljudi, za province, za vasi, za vse kraje, od koder delavci emigrirajo.

Ljudje si z emigracijo pomagajo, kajti doma ne morejo živeti, z delom v emigraciji pa pridejo do denarja; do več denarja, kakor če bi delali doma, seveda če bi dobili delo.

V glavnem vidi vse kakšna je največja škoda od emigracije. Vasi propadajo, ljudje se maltrajo po svetu, morajo opravljati najbolj nagobarna dela in si vendarjujo zdravje. Doma ni zemlja obdelana in počasi propadajo njive, travniki, senožeti in posjerod začne rasti grmovje in robida.

A MI POZNAMO ŠE DRUGO ŠKODO OD EMIGRACIJE, KI JE ŠE HUJSJA IN O KATERI NE MARAJO GOVORITI ALI PA SE BOJIJO GOVORITI TISTI, KI SO ZA GOVERNO, ZA DEMOKRATIJE, ZA MORALO IN ZA CERKEV. Delajo se, da nič ne vidijo in nič ne čujejo, a e utaknejo glavo v pesek kot noj (struzzo), problemi, ki so nastali zaradi emigracije, ostanejo.

Emigracija raztrga in razrene družine. Ponavadi delajo družinski poglavari neke v Švici ali Germaniji, doma pa ostanejo njihove žene z enim ali dvema otrokoma. Može jim pošljajo vsak mesec denar, da lahko živijo in da imajo kaj obleči. Naše vasi so poune žen, ki čakajo na svoje može, kdaj se vrnejo iz emigracije. Domacih zdravih moških, sposobnih za delo, skoraj ni poleti po naših vazen.

Pač pa je po naših vazen vse polno moških, ki so v državni službi in ki so bili poslanji sem v naše kraje zato, ker je tu meja, konfin, in morajo paziti, da ne bo zaradi konfina kontrabanda. Vserod po naših vazen je potno carinskimi uslužbencem, ki so lepo oblečeni in dobro plačani. Dela nimajo veliko, ker go pravici dodelano ni dosti kontrabanda v naših krajin, kot ga je ponavadi na konfintih drugih držav. Naši ljudje pokadijo marsikško jugoslovansko cigareto in popijejo nekaj žganja, domače skrivaj skuhanje ali pa jugoslovanskega. Ne gre pa za pravi

kontrabant, za špekulacijo, da bi kaj zaslužili, ampak samo za lastno potrebo in uživanje. Tako hodijo financarji, ki nimajo kaj delati, po vasi, se dolgočasijo in hodijo po hišah. Tako hodijo tudi drugi, ki nosijo uniformo, na primer karabineri, vojaki, po hišah. In se drugi ljudje, ki imajo kakšen opravek v naših vaseh, razni tehniki: forestalni, agrikolturni ali kakšne bonijke, od raznih potrebnih in nepotrebnih stvari.

Dogaja se tudi pri nas, kakor se je zmeraj dogajalo tudi drugod, če tuji moški z dobrimi plačami živijo v vasi in nimajo kaj delati, in če morajo domači može delati nekje v estero 1000 kilometrov stran od doma, to kar si vsakdo lahko sam predstavlja.

Vesti, ki jih dobivamo iz krajev, kjer so v službi razni može v uniformah, so žalostne. Govorili smo z ljudmi, ki bi morali v vaseh gledati ali gre življenje naprej po moralnih določilih. Ti so obupali,

ker njihove besede nihče ne posluša. Duhovniki si ne upajo ničesar reči, učiteljevi ni, ker ti pridejo v šolo s korjero ali z avtom in po končanem učenju odidejo domov.

Mislimo, da bi bilo za državo dobro, da drži v naših krajih res le neobhodno potrebne državne varuhe nad finančnimi interesi državnih dogan in za ohranitev reda in miru. Vsi vedo, da jih je danes preveč, da je dostikrat zapravljen denar za nepotrebne čuvaje, saj je bilo naše prebivalstvo samo steber reda, poštenja in moralnega življenja v vseh državnih oblikah, od patriarhalne dobe, beneške republike do raznih oblik zedinjene Italije.

APELIRAMO NA VSE DOBRO MISLEČE IN PAMETNE LJUDI V VIDEMSKI PROVINCI, DA NAM SKUSAJO POMAGATI V TEM SPLOŠNO ČLOVESKEM PROBLEMU, DA SE ZLO USAJ OMEJI NA MANJŠO MERO, ČE GA NI MOGOCE POPOLNOMA ODPRAVITI.

Še o naših čečah, še o naših ženah

Nikdar ne bomo mogli rešiti problemov, v katere so zamotani naši ljudje v Furlanski Sloveniji. Komaj se rešijo eni, pa pridejo novi problemi. Preveč smo mi furlanski Slovenci odvisni od drugih, od situacije v celi Evropi, da bi mogli same reševati naše socialne probleme.

In pa še to: eni so problemi, ki se tičejo naših moških, drugi so tisti, ki nam delajo skrbi zaradi situacije, v kateri žive naše ženske.

Komaj je stara naša čeča 16 ali pa sedemnajst let, že mora iti služit. Prav redke so hčerke botegarjev in oštirjev, ki jim ni treba iti za diklo. Se na pol je otrok naša čeča, ki mora iti služit: ene gredo v Videm, kjer so blizu doma, tako da jih gredo lahko domači obiskat ali pa tudi same pridejo večkrat obiskat svojo vas, svoje znance in starše. Videm je že tako blizu, da se ne zgubijo tako kmalu in vsaj večina ostane dobra, pridna in poštena.

V Vidmu pa seveda niso naše dikel ta-

ko plačane, kakor v Milanu in Rimu. Nišo pa tudi v Vidmu zdaj več tako slabo plačane, ker zdaj vserod manjkajo dobre dikel. Dobijo med 15-20.000 lir na mesec in si lahko marškaj prihranijo. V Vidmu ni tudi takliko skušnjave, da bi potrabile denar.

Drugace je pa s tistimi čečami, ki gredu v Rim ali pa Milan. Plače so tam od 20-30.000 lir. Kadar gredo, jih ni tako kmalu nazaj. Navadno pridejo na obisk le enkrat na leto, ker je predaleč. Ob nedeljah se najdejo skupaj in hodijo po cincem, ali pa se jim kmalu prislikne kak moški, ki samo na to gleda, kje bi dobil kako mlado žensko. Redke so tiste, ki so srečne s svojimi vladanzatimi in ki se poročijo. Nekatere hranijo denar in ga dejajo v banko za stara leta. Kje so tista starata leta in kakšno vrednost bo imel tisti denar, ki so ga zdaj trdo zasluzile, čez dvajset, trideset let! Še najbolj stalna stvar je penzija, do katere imajo pravico po novi postavi o družinskem, hišnem personalu. Kakor je majhna, je le opora za staro izgarano našo diklo, ki ne more več delati.

Imamo še tretjo kategorijo naših čeč in žena, ki hodi služit in sicer v emigracijo, v tuje države: Nekaj malega so hodi dle služit v Anglijo in še zdaj nekatere tam delajo. Na novo pa skoro ne hodijo več tja. Največ naših ženski v emigraciji dela v Švici. Peče nas in boli, ker dobijo v Švici samo slaba mesta, takšno delo, ki ga domače ali druge ne marajo delat. Pomagajo v kuhanjih, čistijo sobe, perejo perilo in delajo samo ponizno delo. Ne morejo priti za kameriero, za natakarico, ker ne znaajo jezika. Kaj čejo uboge reve znati, ko se v naših solan naučijo komaj za silo malo italijančine.

Pogozdovanje, živinoreja obrtništvo

V okvirju bonifikacije hribov so lani zelo malo napravili glede pogozdovanja. Vsega skupaj so razdelili brezplačno 75.000 sadik smrek in borov. Kaj pa je to za vse hribovske doline in hribe Furlanije? Toliko kot nič, in se s tem ni kaj izvaditi. Pa tudi pogozdovanje, ki ga delajo gozdni inšpektorji, je bolj majhno in bodo trajala desetletja, da bo toliko pogozdeno, da se bo kaj poznalo.

Za živinorejo so dali 10 milijonov lir za izboljšanje. Tisti kmet, ki je dobil petdeset ali stotisoč lir nagrade ali pa so mu z državnim kontributom popravili hlev, je sicer občutil, da so mu nekaj pomagali. Toda pri tisočih hribovskih kmetih, ki so potrebni podpore se je teh deset milijonov poznalo kot kaplja v morju.

V kompetenco Enta za furlanske hribe spada tudi, kako pomagati obrtnikom (artigiani), toda napraviti niso mogli mnogo, ker vsaj pri nas o tem ne ve nihče ničesar.

Izdelan generalni plan za Julisce Predalpe

Za Julisce Predalpe, v katere spada tudi Furlanska Slovenija, je že izdelan generalni plan za bonifikacijo. Poslali so ga v pregled kompetentnim ministrskim organom v Rim. Zdaj bomo videli, koliko časa bodo ta plan študirali v Rimu in kolikokrat ga bodo poslali v popravilo nazaj v Videm. Odkar obstoji že pet let »Ente per l'economia montana« v videmski provinci ni bilo mnogo storjenega.

Za 1. 1960 je bilo določeno malo denarja in ni dosti upanja, da bi letos kaj posebnega napravili za izboljšavo hribovskih krajev.

Funkcionarji pri Ustanovi za hribovsko bonifikacijo se tolazijo, da bo mogoče kaj več opraviti za ljudi v furlanskih bregih, ko bo parlament izdal postavo o zelenem planu (piano verde).

Kar je bilo do sedaj napravljenih v petih letih za furlanske hribe in za Furlansko Slovenijo, je premalo, da bi zaustavili.

TO SO NAJMLAJŠI OTROCI IZ VIL V KOMUNU FOJDA IN VSI HODIJO V VAŠKO SOLO. SE PAR DNI IN ZA NIMAR SE BOJO ZAPRIJA V VILAH SOLSKA VRATA. DRUŽINE, KATJERIM PRIPADAJO TI OTROCI, BOJO SE LETOS EMIGRIRALE V FURLANIJO. TAKO IZUMIRajo PRI NAS VASI, ENA ZA DRUGO.

li propadanje hribov in emigriranje delavcev v tuje države.

Kaj dela ustanova za hribovsko ekonomijo?

Mogoče je, da so direktor Enta za hribovsko ekonomijo v Furlaniji in funkcionarji, ki tam delajo dobri in sposobni, toda če vprašate kogar koli izmed furlanskih ali pa slovenskih hribovcev v videmski provinci, kaj je ta ustanova napravila, da bi se zaustavilo propadanje hribovskih krajev, vam bi nobeden ne mogel povedati. Denarja je premalo, da bi se dalo kaj velikega napraviti, nekaj, kar bi se poznalo. Razni projekti in plani gredo iz enega urada v drugi. Biokracija zaduši še tisto malo iniciative ki se pojavi. Veliko škoda pa nastaja tudi od tega, da začenjajo s tisto malo denarja, ki ga imajo za bonifico montano, sto stvari hkrati, tako da vse skupaj nič ne zadeže.

PODBONESEC
POGOZDOVANJE IN DRUGA
JAVNA DELA

Dva mjeseca je sadilo 40 ljudi male smrkece in bore po gori Miji in v okolici Gorenjega Marsina. Zasadil so jih kar 50.000. Žalosten je pogled na goličave pobočje naših brjegov in še večja je škoda, ki jo djelajo hude ure, zaki odnašajo za sabo zemjo. Drevesa, sevječe bo korlo čakati dosti ljet, bojo zadarževala vodo v zemjo, povar tega pa bo za nas, oziroma (ossia) za naš bodoči rod, velik patrimonij. Ce bi tisto djelo nardili že pred 50. ljeti, bi ne bio par nas za nekatjere tajšne mizerje, zaki bi lahko scekli ljes, in ta, ku vjemo', ima donas visok kup. Imjeli bi sigurno žage, ki jih sada njemamo, kjer njemamo kaj žagati.

Začel so djelat puojsko pot, ki bo vezala Špinjon z Lazami. Tisto djelo je zarjes korlo, kjer so tam puoja in senožeti in nje mogli ljudje voziti damu svojih pardeljku, ampak so jih muorali nositi na hrbitu. U teknu so gradnje tud drugih puojskih poti, kot v Flormi, v Ofjanu in skuaž končana je tista, ki vozi iz Špehonj v Gorenji Marsin.

Začel so tud z regulacijo voda Rugo-Zejac, ki so večkrat prestopale brjegove in djelale puoju škodo. Ob tej vodi djelej tud puojsko pot.

USAFALE SO GA MARTVEGA

Uso našo okuolico je pretresla novica, de so ušafal martvega 53 letnega Emila Kodermaka iz Zapotoka. Mož je šu pred admnim tijednom u gozd in se ni več varnu. Njegovi domaćini so to rječ prijavili karabinerjem, de bi ga iskal. Šele po admnim tijednu so ga ušafal otroc, ki so stikali v gozdu za gnjezdi, martvega. Mjedih, ki so ga sobit poklicl na lice mjesta, je konstatiru, de je mož najbrž paršlo slabno in padu po škarpati in se takuo' udaru u glavo, de je umru.

Precej močnu' se je ponesreču preteklo soboto z motocikletom 35 letnemu Rudolfu Klinjon, kar je šu u Štupcu. Zaletu se je u nekega ciklista in takuo' sta oba zletjela na asfalt. Par padcu si je Klinjon zlomil čampono nogo in poškodovou nos in zatuo' se bo muoru zdraviti 40 dni.

SV. LENART SLOVENOV

Iz anagrafske knjige

Pogledali smo v anagrafsko knjigo in ustovili, da se je v našem komunu rođilo lansko leto 26 otrok, umrlo pa je 40 oseb. Ze iz teh podatkov vidimo, da ne upoštevamo emigracije, da je tudi naš komun eden tistih, kjer število prebivalstva vsako leto pada.

Rodili so se tile: Primožič Katerina-Lucija hči Ivana, Kanalač Lucija-Marija hči Ivana, Capra Donatella hči Giovannija, Martinič Carmela hči Natalina, Paravan Frančišek sin Alfonza, Markič Valter sin Marja, Campiut Elena hči Marja, Zorzutti Valter sin Ivana, Znidarčič Lida hči Bruna, Skavnik Pavel-Anton sin Renza, Durli Klavdij-Robert sin Antonia, Ošnjak Klavdij-Mario sin Karla, Bernjak Marija hči Alojza, Bonasera Corrado-Giuseppe sin Paula, Bleidič Franc-Mihail sin Kalista, Matelič Irene-Ferdinanda hči Emilija, Drolí Gian Paolo sin Marina, Medvesčič Silvano sin Bruna, Gials Teresia-Maria hči Antonija, Paravan Albert sin Alfonza, Luciani Maria hči Carla, Mattiussi Paoio sin Giuseppe, Kjačič Pavle-Flavio, Dornjak Flavia hči Aladina, Makorič Donatella hči Franca in Kuberli Valda-Pierina hči Renza.

Umrli so: 30 letni Zannini Gino iz Škrutovega, 66 letna Trušnjak-Tomazeti Marija, 68 letna Kjačič Antonija vdova Kjačič iz Seucá, 64 letna Simac Marija-Lojza iz Škrutovega, 40 letni Kjačič Ivan iz Utane, 73 letni Aleksander Obid iz Hrastovja, 94 letni Garjup Mihail iz Ošnjega, 78 letni Alojz Krušl iz Zamira, 38 letni Brdon Gino iz Pličica, 70 letna Debenjak-Pikon Roza iz Dolenje Mjerse, 64 letni Stanič Ivan iz Dolenje Mjerse, 37 letni Rinani Lino iz Gorenje Mjerse, 85 letna Luscak-Mateičič Terezija iz Sv. Lenarta, 82 letni Ošnjak Mihail iz Ošnjega, 76 letni Kjačič-Durjavič Celeste iz Sv. Lenarta, 80 letni Golija Jožef iz Sv. Lenarta, 77 letni Terliker Jožef (Mihu) iz Sv. Lenarta, 80 letna Kosack-Bledič Marija iz Utane, 73 letna Primožič Rukli Marija iz Ošnjega, 93 letni Trinko Franc iz Cemurja, 91 letni Vogrič Anton iz Pikona, 73 letna Černetič-Garjup Alojzija iz Gorenje Mjerse, 75 letni Matelič Peter iz Jajni-

TIPANA

Dobrè in slabe iz našega komuna

Pretekli tijedan so pokazali našim kmetom (kontadinom), ke to se more še u gorskih krajin obdobjevali zemjo s traktorjem. S tipom »Montanina« so preorali 'no njivo u kratkem času, kar no bi muorili judje, tej ke to je par nas u navadi, kopati cjele dni. Geometer Marino Silvestri, direktor potujoče (ambulante) agrarne škuole iz Humina, je kmete (kontadine) ob tej okažoni se nauči kako to se dopera to makino. Naši judje no hodijo po svetu na djelu, ta par hiši pa no ostajajo njive anu puoja neobdobjelana, zatuo ke to nje djevoljne sile. Ljepo to bi tjele beti, de bi u usaki vasi kupili 'dan traktor anu tezje, ke no ostanejo (reštajo) ta domah, bi čisto lahnó preorali usak koščič zemje s traktorjem. U današnjih časih to nije več bizunje judem kopati zemje z lopato anu matiko, pa čeglih leži svjet visokó u gorah, zaki makina nadomešča (sostituisce) človjeka. Eksperiment, ke so ga pokazali u Tipani z »Montanino«, je tujele ljepo pokazu.

To se kapi, ke za kupiti traktor, judje no majò se uniti tu koperativo. Koperativu no morejo plačati traktor še u dostim času anu ga dobè za bujši kup. U nekatjereni krajin so nardili itako anu traktor se je plaču sam u malo časa anu jim poupari tega ni koventalo oku iskati djeleuze.

Tekrat so nam še Prosnjeni povjedali ljepo novico. Končno jim bojo nardili tekaj ljet sanjano cjesto, ki bo vezala Prosnid s Platišci. Usi vjemo', de u Prosnid ne vodi majedna cjesto, ce ve izključimo kozje trojé, po tikerih no muorejo hoditi, ce no čejò priti u Tipano. Pozimi pa še po tjeh trojih to ni moč iti, zaki

tle to zapade dosti snega, anu zatuo no muorajo hoditi preko Antna (Attimis) anu Nem (Nimis) u Tipano anu tuò to pride rejci zgubiti eju dan. Rauno zavoj tega so se Prosnjeni tjeli separativi (ločiti) od tipanskega komuna anu so pred lje'i žeje zaprosili, de bi jih uzeli pod komun Ahten, ker tja na vodi cjesto, vozi avtobus dvakrat na dan anu je tud buj bliznueno, de so popravili pot.

Ta nova cjesto bo koštala okoli 50 milijonov lir. Za začetek so jim dali dan akont 20 milijonov, z djeli pa no če začeti tekem tega ljeta. Judje so zlo kontenti te novice še zatuo, ker bo sada (anjelé) imeu več kot tikeri djelo ta domah. Posebno (specialmente) starejši možejo so zlo kontenti, zatuo ke so štuji emigracijonu.

Senožeti so ozelenjene. Ženè, ki so ostale ta domah, no majò poune glave skrbi (preokupacioni), zaki no ne vjedò kje obrjeti djeleuce za prihodnjo sječnjo. Ljetos je ostalo tud polovico njiv neobdobjelanih, zaki to nje judi par hiši, de bi jih prekopali. Lani so hodili judje na djelu v naš komun iz Konala, ljetos so se pa tam buj industrializirali an se jim zatuo ne spača hoditi tle na »zornadio«. Kot vjemo' so v Kobariju postavili gor dvje fabriki, dvje pa še djeleaze, djeleaze pa tud no veliko farmo, v kateri bojo redili nih 200 krav.

Judje no hodarnjajo zatuo, ke se kompetentni organi ne interesajo za popraviti muost, ki vodi čez Nadižo na cesti Breginj-Platišče. Že več ljet čaka ta muost popravila an usa ta ljeta judje ne morejo voziti preko njega z motorimi vozili. Za to rječ bi se muoru interesati komun, magari dakordo s kobariškim komunom.

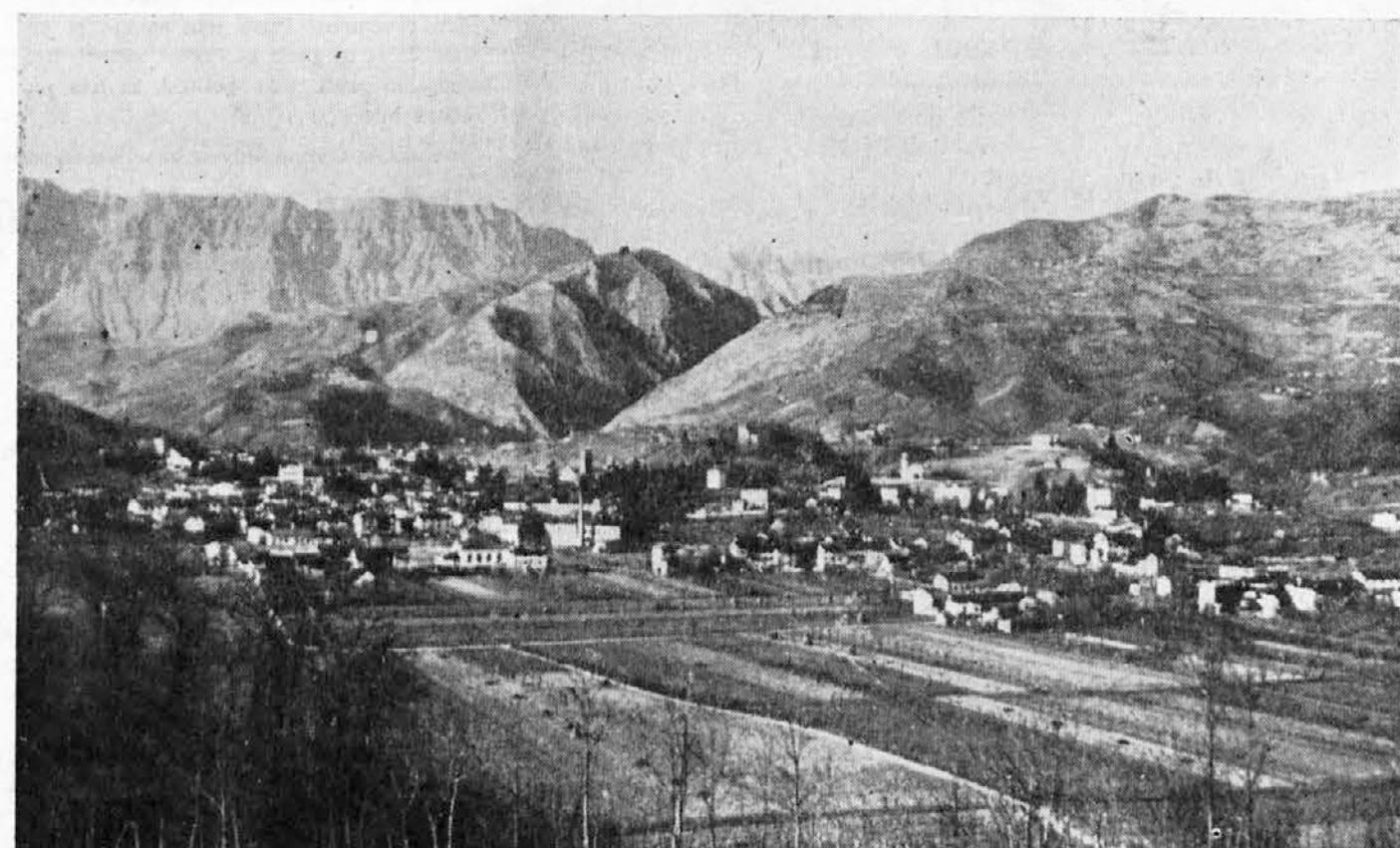
Se no žalostno noticijo. Umar je u Argentini Zvan Debelez (Škurjan) iz Debeljéz. Mož e šou u Argentino pred 32 ljeti anu se ni majou pouarnu na domačo zemjo, cerauno si je tuo močno želel (deziderou). Zaušča ženò, ke na živi še ona u Argentini.

**SOVODNJE
SMARTNA KOSA**

Pretekli tijedan je umru Valentin Gošnjak - Tončin iz Matajurja, star 80 ljet. Ranki je bil vojni invalid (invalido di guerra) iz parve svjetovne vojskè in poznan po usej okuolici kot pošten in djelevan mož. Pogreba se je udeležila velika množica vaščanov in znancev iz bližnjih krajev in zasuli njegov zanji domek s cvetjem. Žlahti rankega izrekamo naše sožalje!

Pred nekaj cajta so končno začel djele rečni nasip (argine) ob Aborni, da ne bo voda preplavljala bregov, kadar naraste. Vsi vjemo' kulko škode so tar-

pjeli travniki in njive ob hudihih nalihih. Za tisto djelo je država nakazala 13.000.000 lir, dela pa vodi državna gozdna uprava (Amministrazione forestale dello Stato) iz Vidma.

CENTA V TERŠKI DOLINI - V OZADJU SKUPINA MUŠCA IN SLOVENSKI VASI HOJA IN ŠTELA

TIPANA

**SREDNJE
NOVA PUOJSKA POT**

Ni dougo od tega, de so začel djeleaze puojsko pot pri Mostu na Klincu ob Idriji. Djela 20 djeleuze, djela pa vodi inspekator za kmetijstvo (Ispettorato dell'Agricoltura) iz Vidma. Kot vjemo, je pri Mostu Klinac obmejni blok, de hođo ljudje iz te in one strani meje obdjeleaze puoja in zatuo' je blo zarjes nucno, de so popravili pot.

V Gorenjem Tarbiju so aprila mjesca zapele kar dvje nove zibelke. Dne 6. aprila, se je rodil v družini Ivana Dreknja puobič, ki so mu dali ime Gianni, 30. aprila pa družini Celestina Bernjaka - Bridiča sin Klavdij. V Gnidovci pa se je rodil Kjabaj Adrijan, sin Petra.

Vsem trem puočem želimo pouno sreće in vesela u živenju.

FOJDA

Težko živenje za naše gorske vasi

V Vilah ni več judi - Že 7 ljet se ne rodi nobeden otrok = Šuolo bodo čez par dni zaprli za nimar

Vile so vas, ki žele tej lastovkino gnjezdido prpeneto na strmem gorskem pobočju nad Fojdo. Ljeta 1921 je ta vasica imela 132 judi, ki so formalni 23 famej. Takojudje nje poznali emigracijon, saj statistika pravi, da je bio odsotnih (assenti) le pet an še od tjeh trije po Italiji. Donas se je pa tle, kot u ostalih vaseh naše zone, ekonomsko stanje vidno poslabšalo. Judje ne neječe več djelati samo za tase an zatuo no odhajajo kar u tropah u svjet. Pred tremi ljeti je blo u Vilah še 19 famej, donas jih je pa samo še 9, to je 38 judi. Na jesen bojo zapustile vas še tri fameje, ker bojo še stat u Furlanijo, ker so tam kupili hišo an neké zemje.

U Vilah se že 7 ljet ne rodi nobeden otrok. Nobedan si neječe več postavitiognjišča na domaćih tlech, usi odhajajo, domaćije pa propadajo. Ljetos je u vasi še 6 otrok od 7 do 14 ljet starosti an jih u vaški šuoli poučuje neki maestro iz Napoli. Se par dni an šuolska urata u Vilah se bojo zaprla za simpri (nimar). Tistih 6 otrok, ki hodi donas u šuolo, pripada tistim trem famejam, ki se bojo u jesen izselile (trasferile) u Furlanijo. Otrok u Vilah ne bo več an zatuo še škuole ne bo ankul več.

Zalostno je gledati te zaprte hiše, nekatjere že razpadajoče, druge še u dobrem stanju, an brez otroškega žiužava na vaškem placu. Zdi se, de je šla raumokar po vasi smart, itako je use tiho an žalostno. An vendar so ti judje do zadnjega upali, de bojo uždaržali ta doma. Pred tremi ljeti so nardili konzumno koperativo an troštali so se, de jih bo rješu turizmo. Vile nudijo namreč krasen razgled po Fojdi an delčé po furlanski raunini do morja. Napejali so rog vodovod (akvedot) an u programu sc imjeli še povečanje.

Si credette di salvare la Patria col chiamare il distretto di S. Pietro al Natison con anziechi «degli Slavi» come «Provincia di Udine» anziechi «del Friuli», quasiche gli antichi nomi non suonassero ricordi di antica fedeltà slava e friulana e non equivalessero ad anello di congiunzione alla gran Patria.

(Carlo Podrecca: Slavia italiana. Le Vicinie.) pag. 155

Si credette di salvare la Patria col chiamare il distretto di S. Pietro al Natison con anziechi «degli Slavi» come «Provincia di Udine» anziechi «del Friuli», quasiche gli antichi nomi non suonassero ricordi di antica fedeltà slava e friulana e non equivalessero ad anello di congiunzione alla gran Patria.

Izgleda, de u 5, največ u 10 ljetih, u Vilah ne bo več judi. Fin donas se ni se nobedan uprašu kaj bo potlé, kar ne bo več judi tle. Ce bi bla u Fojdi ali tam kje okuoli kaka fabrika, de bi dala djelo še nekatjermijudem iz gorskih kraju, bi jude sigurno ostali ta domah na svojih domaćijah, itako pa bojo propadle, cegli so se judge do zadnjega toukli za obstoj.

CEDAD

DEMOGRAFSKO GIBANJE

Mjesca aprila je bluo' v našem komunu takole demografsko gibanje:

Rojenih 31 (15 puočev in 16 čečic), izven komuna sta se rodila 2 otroka. Umrlo je 17 oseb (11 mož in 6 žensk), od tjeh 10 iz našega komuna, 7 pa iz drugih. V komun je paršlo 39 ljudi, iz komuna pa jih je odšlo 37. Dne 30. aprila je štel komun Cedad 11.059 ljudi, ktorije 3.113 družin.

**CJESTA CEDAD-MANZANO
ASFALTIRANA**

Končno so asfaltirali tud cjesto, ki vodi iz Cedada v Manzano. Sedaj je asfaltiran ves krog in takuo' bojo izletnik lahko vozi po ljeplih cestah iz Cedada v Manzano skozi Sv. Ivan ob Nadži in Kuaran nazaj v Cedad.

Zahteve koroških Slovencev

Članek »Koroškega vestnika« ob 5-letnici podpisa avstrijske državne pogodbe

Tednik »Slovenski vestnik« zahteva ob peti obletnici podpisa državne pogodbe o obnovitvi avstrijske neodvisnosti v zadnjih štirih letih, da Avstria dokončno uresniči vse določbe sedmega člena tega mednarodnega sporazuma, ki zagotavlja popolno enakopravnost in nacionalni obstoj slovenske manjšine na Koroškem.

Clankar ugotavlja, da se je položil na področju šolstva na Južnem Koroškem po letu 1945, ko je začela veljati zakonska uredba o dvojezičnih šolah, celo poslabšal. Koroški Slovenci ne uživajo pred sodišči niti tistih pravic, ki so jih imeli v prvi republike. Na Koroškem ni nikjer

dvojezičnih napisov in topografskih znamenj, kljub temu, da sedmi člen državne pogodbe to predpisuje. Slovenci nimajo — po pisanju celovškega »Slovenskega vestnika« — sorazmernega zastopstva v javnem življenju, slovenščine pa doslej še niso priznali za enakopravni uradni jezik. Razen tega hujskajo različne nacionalistične organizacije, posamezni koroški šovinistični tisk proti Koroškim Slovencem in njihovim pravicam.

»Slovenski vestnik« zahteva naposled, naj Avstria izplača gmotno škodo, ki so jo pretrpeli Slovenci med nacističnim režimom.

Dantejeva »Commedia« v hrvaščini

Te dni je pri Matici hrvatski izšel tudi tretji del Dantejeve »Divine Commedia« z naslovom »Raj«. Prevoda klasičnega dela se je lotil pred približno petnajstimi leti pokojni dr. Mihovil Kombol. Prvi del »Pekel«, je izšel leta 1948, drugi, »Vice«, leta 1955, medtem ko bi bil tretji izšel lahko že pred dvema letoma, da se ni zaradi Kombolove smrti izdaja zavlekla. Dr. Kombola je na mreč smrt presenetila sredi dela, tako da je prevedel le sedemnajst spevov »Raja«, kasneje pa je njegovo delo nadaljeval pesnik Olinko Delorko, ki je prevedel šestnajst manjkajočih spevov. Tako je sedaj zaključen še en hrvatski prevod tega klasičnega dela. Kritika je Kombolov prevod ocenila kot doslej najboljši. Delorko je za tretji del oskrbel tudi vse pripombe.

Prvi prevod »Božanske komedije«, in sicer samo Uglino scena, je izšla v hrvatskem prevodu anonimno leta 1845 v »Zori dalmatinski«. Pod konec minulega stoletja je zanimanje za Danteja močno naraslo, pa se je potem več prevajalcev lotilo prevajanja tega zahtevnega dela. Nekaj spevov je v izvirnem metru, se pravi v rimanih jambskih enajstercih prevedel pesnik Ante Tresić-Pavlič (1894, 1897-98), celotni »Pekel« v rimanih desetercih pa Stjepan Buzolič (1897). — Prevod celotnega dela je prvi oskrbel v hrvaščini Frano Uccelini Tice (1910), ki je delu napisal tudi komentar. Delo je izšlo pod naslovom »Divina gluma«. Prav tako je celotno »Komedijo«, toda v prozi, prevedel Iso Kršnjavi (1909-1915). Izšlo je z originalnimi ilustracijami Mirka Račkega in doživelje celo drugo izdajo (1919-1939). Tudi Vladimir Nazor je prevedel vse tri dele »Komedije«, tiskal je pa med vojsko samo »Pekel«.

Sedanji prevod je ilustriran z dvanajstimi detailnimi risbi Sandra Botticellija v izvirni velikosti. Preseneča razgibanost teh skoraj pet sto let starih risb.

LENIVKA

Mož bi rad preoblekel srajco. Rekel je zanjo ženi, pa mu je ni dala.

»Žena,« ji pravi, »me bodi taka! Daj mi srajco, da se preoblečem in me ne požrejo uši.«

»Mož, kako naj ti jo dam,« mu odvrne žena. »Saj je nimanj ne zate ne zase.« »Zakaj pa je nimaš žena? Ce jo imajo

druge, jo imaš tudi ti lahko.« »Oj mož, oj gospodar, kako si čuden! Ali ne viši, da nimam časa, da stekem platno, ga obelim in ti iz njega sešijem srajco? Ne vem, kateri dan naj to opravim. Vsak dan moram kaj drugega dela: v ponedeljek mesiti zmeljek, v torek šivati naborek, v sredo iti na gred, v četrtek oprati prtek, v petek pripraviti za svetek, v soboto iti po grah, v nedeljo sesti pred hišo na prag. — Tako je, gospodar, vse dni. Zdaj pa mi reci, kateri dan naj tkem in ti sešijem srajco, ko pa nikoli nisem brez posla?«

Hočeš - nočeš, mož, srajce še dobil ne boš.

Načrt za 35 nadstropij v glavnem mestu

Goriški slovenski rojak je pripravil načrt za nebotičnik v Adis Abebi

Nedavno so pisali etiopski listi o gradbenem načrtu goriškega rojaka, ing. Stanceta Konjedica, ki je že več let prvi arhitekt na dvoru etiopskega cesarja. Po njegovih načrtih bi zgradili v Adis Abebi 35-nadstropni nebotičnik v obliki Salomonove zvezde, ki je emblem etiopskega cesarja.

Razen nenavadne oblike, ki jo delno ponazarja posnetek, ima nebotičnik še drugo posebnost. Ing. Konjedic je projekтировal v notranjosti poslopja dve po štiri metre široki cesti, ki vodita iz pritličja do najvišjega nadstropja. Po teh stezah se bodo lahko stanovalci z avtomobili za-

peljali prav do stanovanjskih vrat. V vsakem nadstropju so garaže. Po eni stezi bodo vozili avtomobili navzgor, po drugi pa iz hiše, tako torej ne bo možnosti za trčenje.

Zamisel, da bi se z avtomobil vozili v višja nadstropja, sicer ni nova, vendar jo je ing. Konjedic prvi uresničil s tem, da je projektiral stavbo, ki ima razen stopnic in dvigal še avtomobilsko cesto, speljano v krogu mimo posameznih nadstropij prav pod vrh.

Ko so etiopski listi poročali o načrtu našega rojaka, so objavili maketo te zgradbe

in še drugo, ki jo je ing. Konjedic projektiral v Kairu in ima obliko piramide. Zamisel slovenskega inženirja iz doline ob Soči je naletela na odmev tudi v svetovnem časopisu.

TAKO BO IZGLEDAL NEBOTIČNIK V ADIS ABEBI, ZA KATEREGA JE IZDELAL NAČRT GORISKI ROJAK KONJEDIC.

»Ce ga ni, ga pa ni!« se je opravičeval gospodar.

»Pa hočem za sirk kokoš, pa hočem za sirk kokoš!« je popotnik delal tak vik in krik, da mu je gospodar že zaredi ljubega miru odstopil kokoš.

Sel je mož s kokošjo dalje. Spet ga je v neki vasi zjela noč in spet je poprosil za prenočišče zase in za kokoš. Gospodinja se ga je usmilila in so njega dali v hlev, kokoš pa v bret (svinjak) k svinjam.

Drugo jutro je mož vstal in se zahvalil ter zahteval nazaj tudi svojo kokoš.

Gospodinja je pogledala v bret, in glej, kokoš je bila pohojena.

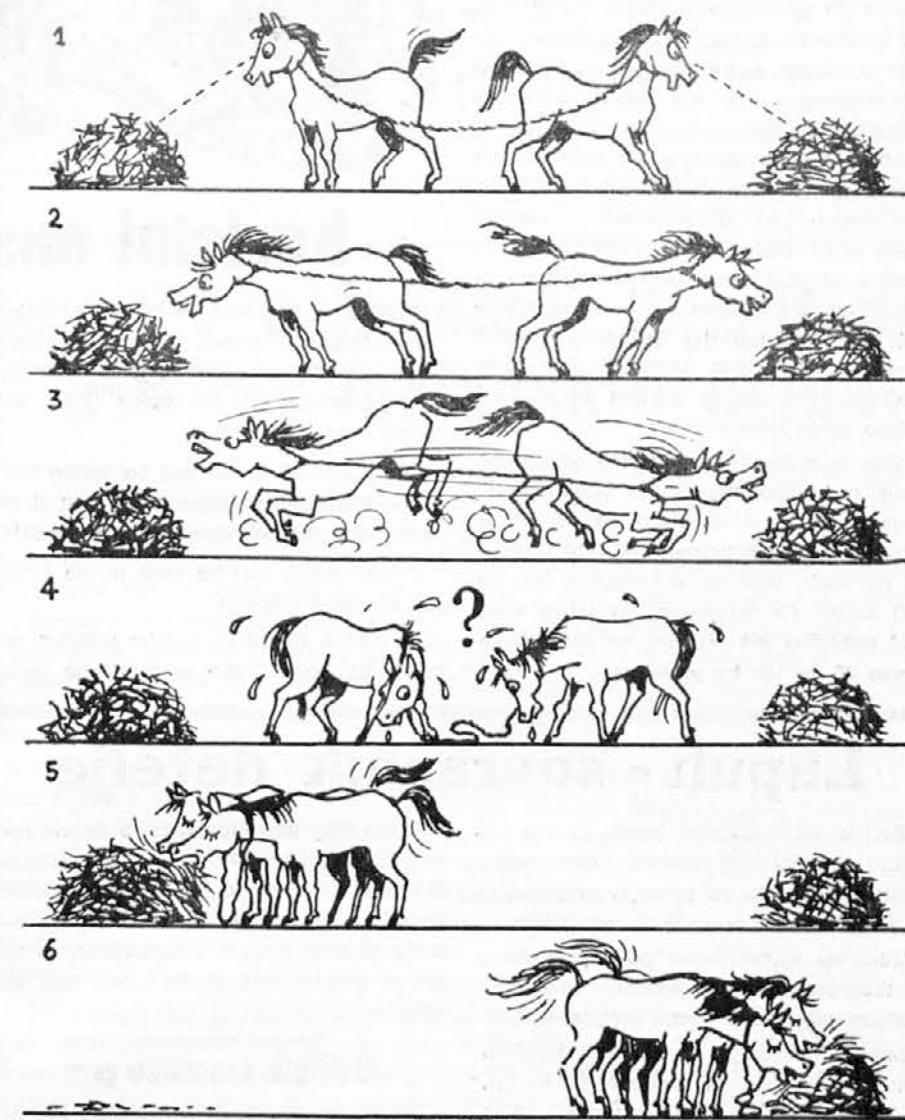
»Jojmene, nesreča se je zgodila! Kokoš je mrtva, saj se zaradi tega ne boste hudovali! Jo boste že pogrešili! Nesreča se vam lahko povsod zgodil!«

Mož pa se je razljutil:

»Kaj, jaz da bi kokoš pogrešil! Nikdar in nikoli! Če je kokoš mrtva, zahtevam zanjo prašiča, zahtevam zanjo prašiča, zahtevam zanjo prašiča!« Pol dneva je godel in godel in se zaradi nezgode znašal nad domačini, da so mu nazadnje, da bi se ga odkrižali in imeli mir, za kokoš odstopili prašiča.

Podal se je s prašičem dalje na pot in poganjal in vlekel cvilečo žival med hribi in dolinami. Proti večeru je dospel do neke planine, kjer so pasli pastirji. Poprosil ih, če bi čez noč sprejeli v svojo kočo njega in njegovo

Združite se, to je vaša dolžnost!
Unitevi, è il vostro dovere!

Kooperacija in sodelovanje ne smeta biti nekakšno fizično tekmovanje, pri katerem zmaga tisti, ki ima boljše mišice, kot je to pri vlečenju vrvi, ampak naj bo to tekmovanje zdravili zamisli in moralnega ravnovesja, pri katerem morajo zmagati vsi tisti, ki sodelujejo pri tekmovanju. V drugem primeru se bo zgodilo, da mule, kot kaže naša slika, ne bodo mogle priti do kupa sena, ker je vsaka vlekla v nasprotno stran in pri tem izgubljala moči in čas. Ko sta spoznali da tako početje ni prav, sta složno ena poleg druge prišle do kupa, najprej na eni in potem na drugi strani.

Ravno tako morajo storiti tisti, ki zaradi napačnega pojma svojega položaja ali svojih možnosti, nočejo ekonomskega in socialnega razvoja, ki bi se lažje dosegel, če bi se zavedali svojih dolžnosti in bili bolj širokovidni ter zadušili v sebi ostanke egoizma in kampanelizma in podali roko, komur jo morajo podati.

Slovenci Furlani! Prepričajte voditelje vaših komunov, da se je potrebno združiti v konzorcije, ker samo ti morejo izkoristiti olajšave in dobiti pomoči, ki jih nudijo zakoni o pomoči gorskim krajem, da se bodo mogli rešiti problemi, ki nas tarejo: vsak zamulen dan je korak nazaj, ki ga bo težko, ali celo nemogoče, pridobiti. To si dobro zapomnite!

La cooperazione e la collaborazione non devono essere una gara di forza fisica nella quale ha la meglio chi ha i muscoli più saldi come nel tiro alla fune, ma una gara di buon senso morale nella quale devono vincere tutti coloro che alla gara partecipano. Soltanto mettendo in pratica questo sano principio non si farà la figura di questi due muli che non riuscivano a mangiare perché ognuno dei due voleva avere la meglio sull'altro e tirava dalla sua parte perdendo forze e tempo. Il che non è più avvenuto quando si sono trovati d'accordo sulla foraggiata «a due» prima da una parte, poi dall'altra.

Altrettanto devono fare quanti per un falso concetto della loro posizione e delle loro possibilità, non vogliono collaborare e cooperare, ritardando ed impedendo quello sviluppo economico e sociale che sarebbe più facilmente raggiungibile se si rendessero conto esatto dei loro doveri e, togliendosi il paraocchi, soffocando ogni residua particella di egoismo e di campanilismo, dessoresso la mano a chi la devono dare.

Sloveni del Friuli! Cerchiamo di persuadere gli amministratori dei nostri comuni a unirsi, a inquadrarsi nei Consorzi di bonifica montana che possono usufruire delle provvidenze e degli aiuti concessi dalle leggi per la montagna per risolvere i problemi che lassillano: ogni giorno perduto è un passo indietro che forse sarà difficile, se non impossibile, recuperare. Ricordatevi!

prase. Pastirji so bili dobrni in so ga vzeli pod svoj krov. Njega so vzeli medse, prase pa so porinili h konjem.

Drugo jutro se je mož na vse pretege pričel zahvaljevati pastirjem za njihovo dobroto, nato pa jim je vevel, naj mu vrnejo še prase. Pogledali so h konjem, a glej, jo smolo in nesrečo, prase so ponoči pomandrali konji. Zalostni so mu pastirji sporočili to novico. Praseta mu ne morejo vrniti.

Mož pa se je strašno razjelil, da hoče svoje živo prase, svoje živo prase ali pa zanj konja!

Sprli so se in kregali celega pol dneva. Ko mož ni odnehal in ni odnehal, so mu za prase dali staro konjsko kljuse.

Mož je s kljusetom odkrevljal dalje po poti, daleč čez hribi in doline in je končno dospel v neko vas, kjer so pravkar nekoga nesli k pogrebu. Mož s kljusetom se ustavi in vpraša, za kom tako jočejo. Povedo mu, da je umrla neka bogata žena.

nudbo radostno sprejeli, češ naj ima neumni dedec potnik. Kaj, ko bi jim zanj ponudil tole kljuse! In zares je ponudil pogrebcom za mrlja svojega konja. Ti so ponudbo radostno sprejeli, češ naj ima neumni dedec mrtvo babo, mi pa živega konja.

In so šli vsak na svojo stran, pogrebci s konjem, mož pa je iz krste dvignil čedno oblečeno mrtvo ženo, a brez slehernega nakita.

LJUDSKE PRIPOVEDKE IZ BENEŠKE SLOVENIJE

Od zrna do žene

Nekoč je bil neki mož, ki je šel po poti in našel na tleh drobno koruzno zrno. Pomislil je sam pri sebi, kako bi z njim obogatel. »Ce ga vsadim, je z njim delo,« si je dejal, »in še čakati bo treba leta in leta, da bo kdaj nastal velik kup! Ah, treba si bo drugače pomagati, zakaj pa imam bučo na vratu!«

In je šel naprej. Prišel je v neko vas in tam ga je zjela noč. Vstopil je v neko hišo in poprosil za prenočišče zase in za koruzno zrno. Gospodar je odločil, da bo do moža vtaknil v senik, za koruzno zrno pa ni vredno drugega, kot da ga da v kokošar h kokošim.

»Na,« si je dejal, »s tem pa nekaj bo!« In je bil prav zadovoljen z odločitvijo.

Drugo jutro je popotnik vstal, se gospodarju za prenočevanje lepo zahvalil in potem zahteval, naj mu vrnejo še koruzno zrno. Gospodar je sicer še pogledal v kokošar, ali o zrnu ni bilo ne duha ne sluga.

»No, brate, saj ni niti vredno besede! Zrno so snedle naše kokoši. Kaj boš maral zanj?«

Popotnik pa se je razjelil: »Kako? Maram zanj? Moje je! Hočem ga!«

Redčenje breskev

Zavoj razvoja kvalitetnih breskev, ki jih trgovina boljše plača, redčimo sadove 30 do 40 dni po cvetenju. Na vejicah, ki nosijo 25 do 30 oplojenih cvetov, pustimo največ 7 do 10 plodičev. Najprej odstranimo iz njih vse drobne, v razvoju zaostale plodiče, dvojice in od miraza slane, toče in škodljivcev poškodovane plodove, predvsem pa tiste na vrhu vejic. Povprečno naj bodo plodovi (sadovi) med seboj oddaljeni pri drobnoplodnih sortah 10 do 15 cm, debeloplodnih pa 15 do 20 cm. Pri tem se ravnamo po množini (kvantiteti) listja, bujnosti, oziroma sposobnosti drevesa. Drevo, ki ima zdavo, gosto in močno razvito listje, nosi lahko večje število sadov.

Ker je redčenje sadov zelo odgovorno delo, naj delo nadzirajo strokovnjaki. Sedem do osem let staro drevo, če je zdravo in dobro pognojeno, lahko obdrži na vsaki ogrodni veji največ 200 do 250 sadov. Če računamo, da tenta vsak sad približno 200 gramov, bo dalo vsako drevo 80 do 100 kg pridelkov.

Lapuh - sovražnik detelje

Poljski ali malolistni lapuh, ki mu ponekod pravijo tudi lepinec, pozna vsak. Vsak tudi ve, da ga je najti najpogosteje ob vodah in na mokrih zemljiščih.

Tudi na njivah, kjer poganja lapuh, je mokrote v zemlji preveč, hranilnih sostanc, posebno še apna, pa premalo.

Lapuh je škodljiv in nevaren posebno mladim deteljam in nepredelani zemljji, ki je vrh tega še vlažna (mokra). Ker poganja zgodaj spomlad in zastira s svojimi velikimi, belkasto zelenimi, spodaj kosmatimi, a zgoraj gladičimi listi veliko površino, je jasno, da utegne zamoriti že v kali deteljno setev, predvsem lucerno in druge trajne vrste.

Lapuh se razmnožuje s semenom. Cvetje, ki je lepo rumeno in se že od daleč opazi, odganja prav zgodaj spomlad, že marca in aprila, ter tudi zgodaj dorazi. V zemlji ima lapuh globoko segajočo koreniko, ki more hrano črpati tudi iz večjih globin, kar omogoča, da uspeva lapuh tudi na revnih, pustih zemljah.

Lapuh je mogoče zatirati s tem, da koreniko globoko izkopljemo, ker pitivo izkopavanje ali oranje mu kvečjemu pomaga rasti.

ZA NAŠE gospodinje

Koristni nasveti

Molji: Voljeno in sukneno obleko ali kožuhe iztepite, okrtačite in očistite madže in potrosite z naftalinom.

Zaboj ali kovček obložite s papirjem, tudi pokrov, da ne zaidejo molji skozi špranje. Vso obleko obložite dobro s časopisnim papirjem.

Mrčes v ušesu odstranite, če v uho kanete kapljico olja, mrčes se zadusi in zdravnik ga bo lahko vzel ven.

ZELENJAVNO VODO rabimo za juhe ali omake, ker vsebujejo mnogo rudinskih snovi in vitaminov.

DOBRO MLEKO JE RUMENKASTO-BELO, ne pa plavkasto. Če ga kapnemo

»Nič za to!« si dè in v glavo mu šine nova srečna misel. Mrtvo ženo si brž zadene na ramena in jo nese po poti do tretje vasi, kjer je bila znana gostilna. Že se je mračilo, ko je prispel do tiste gostilne. Mrtvo ženo je odložil in jo postavil pokonci k steni blizu hišnih vrat.

Sel je v izbo in si naročil polič vina in kos sira. V gostilni je brhka in močna dekla ljubeznivo stregla gostom.

Mož pri poliču in siru jo pokliče in poprosi, naj bi šla ven pred hišo, kjer pri steni stoji in čaka njegova žena, in jo privede v izbo; če se bo kujala in molčala, naj jo kar potegne za roke in privleče noter.

Dekla je ubogala in šla ven v mrak iskat njegovo ženo. Najdejo pri steni in jo ljubeznivo povabi noter, ali žena molči. Povabi jo v drugič in žena še ne spregovori. Tedaj pa je dekli bilo že dovolj in jo zgrabi za rokav. Toda žena pri steni se z vsem životom zvrne po kamenitih tleh. Dekla jo hoče pobrati, jo dviga in dviga, toda žena ne da od sebe niti glasu.

Vsa prestrašena hiti v izbo praviti pri poliču in siru, da je ženo vabila in vabila, jo potegnila za rokav, pa je revica padla na trdi tlak in pri tem najbrž celo ubila.

Mož je tekel ves razburjen od poliča ven k ženi in dekla za njim. Samo malo se je dotaknil žene na tleh in že je začel jokati in tuliti.

»Mrtva je, mrtva je! Ti si jo ubila, ti si jo ubila!«

Koristni nasveti za molžo

1. Hlev, v katerem živijo krave mlekarice, mora biti zračen in brez preplohov. Med kmrljenjem (fuotranjem), napajanjem, nastiljanjem in molžo mora biti nekaj časa presledka.

2. Zadnji del krave naj bo vedno čist. Kravi med molžo umijemo vime in ji ga tudi istočasno obrišemo s čisto cunjo.

3. Rep krave naj bo med molžo pritrjen ob nogu s špago.

4. Stolček za molžo naj bo pritrjen na osebo, ki molze. Tako se ga ne bo treba

vedno dotikati pri premikih krave. Nohi osebe, ki molze, naj bodo kratki, roke pa vedno čiste.

5. Molsti moramo vedno z enega in istega kraja. Kravi se približajmo mirno, da je ne prestrašimo. Roke si pred molžo namežimo s kako primerno maščobo (olje, maslo). Tako bomo omogočili boljši dotok mleka v seske. Ko bomo opazili, da se seski zadost napeti, pričnemo z molžom.

6. Molsti moramo z zaprto pestjo. Uporabljamo palec in kazalec (police e indice), s katerim potiskamo mleko navzdol. Z ostalimi tremi prsti pa pritiskamo na sesek bolj narahlo. Mleko mora teči v curkih. Vsaka druga molža je neprikladna. Molzemo vedno z obema rokama.

7. Vedeti moramo, da sta velikost imena in količina namoženega mleka odvisna od maširanja in od načina molža. Pričeli bomo molsti na prednjih sekshi. Ko bo mleko pričelo teči v nepretrganih curkih, bomo prešli na zadnja dva seska. Te bomo molzli, dokler ne bo mleko prenehalo teči. Zatem bomo prešli na prednja dva in ju izpraznili.

8. Ko prične mleko iz seska le kapljati, ne prenehajmo z molžom. Masirajmo raje posamezen sesek od zgoraj navzdol, da se ponovno napolni z mlekom. Nato ponovno molzimo, da očistimo vime preostankov mleka. Tako preprečimo neprjetne posledice, ki bi jih napravilo vimenu postano mleko.

9. Nadzorujmo vsakokrat zdravstveno stanje vimen. V sumljivih primerih dobro preglejmo prve namožene kaplje mleka (barva, duh in gostota). Vsaka spremembna na mleku je znak vnetja vimen.

10. Takoj po molži odnesimo mleko iz hleva, da ne zadobi duha po hlevu. Hitro tvorjenje raznih kužnih klíc v mleku preprečimo s tem, da ga po molži ohladimo. To dosežemo, če položimo lonec z mlekom v mrzlo vodo za nekaj minut.

Kdaj kosimo?

Ko začno travniki cveteti, je nastopil pravi čas košnje. Odlašati s košnjo do zrelosti trav, pomeni pri ugodnih vremenskih prililkah izguba na hranilnih sostancah. Z zgodnjo košnjo dobimo v resnicni manj krme (fuotra), je pa zato bolj tečna (ima več sostanc), ker ima v sebi več redilnih sostanc.

Ker različne travne vrste cveto ob različnem času, moramo začeti kosit takrat, ko cvete najbolj zastopana trvanekova travnika.

V praksi slišimo večkrat ugovor, da so vsemi ti nasveti sicer dobro mišljeni, toda treba jim je dodati še recept za vreme. To velja le za tistega, ki si ne zna po-

Prihiteli so ljudje od vseh strani in vsa vas je tarala in vpila nad nerodno deklo, ki je zakrivila smrt.

Mož je še posebej jadikoval:

»Si mi ubila ženo, si mi ubila ženo! Zdaj boš šla ti namesto nje z menoj!«

Vsa vas je dala možu prav in dekla je s tistim možem, ki je v vasi bil pokopal ono rajnico, morala na pot.

Hodila sta že pol dneva in dospela do Nediže. Mož je bil majhen in si ni upal reke prebroditi. Rekel je dekli, naj si ga vzame na rame in ga nese čez. Močna dekla si ga je naložila preko ramen in ga vlekla preko vode. Ko sta bila sredi vode, se je mož zdelo zelo imenitno, da je prišel do take žene. In si je začel zadovoljno peti:

»Sem všafal sirkič,
za sirkič kokoš,
za kokoš prasè,
za prasè konja,

za konja mrtvo ženò,

za mrtvo ženò živo ženò,

ki me nese čez to vodò.«

Dekla je prisluhnila in vprašala:

»Kaj poješ?«

»Ah, nič, pojem si od veselja.« Pa je še enkrat ponovil.

Tedaj je pa dekla razumela:

»A tako! Za mrtvo ženo mene živo, ki te nesem čez vodo. Ne boš me imel, ne!« In ga je vrgla v Nedižo.

Malo prostora - malo snage

Ce je hlev premajhen, ga je težko ohraniti čistega. To velja posebno za svinjake. Prašič sam si želi snage; in tam kjer ima zadost prostora, si svoje ežišče ohrani suho in čisto. Na žalost pa so vsi naši svinjaki tako tesni, da se žival sama ne more pomagati. V skribi, da svojega ležišča ne bi onesnažila, se obraca tako, da svoj zadnji konec čim dalje odnese od svoje postelje. V premajhnem hlevu pa se pri tem prav lahko zgodi, da umaže korito. Mi ga kregamo, da je »prasič«, a pozabimo, da smo tega sami največ krivi.

Računajo, da mora biti v svinjaku za enega prašiča najmanj 2 kvadratna metra prostora. Toliko ga je pa v naših svinjakih redkokdaj in zato so večinoma precej umazani. Kadar popravljamo stare ali pa delamo nove svinjake, ne pozabimo, da je treba prašičem v hlevu dati toliko prostora, da se more ohraniti čist.

Ali piščanci dobro rastejo?

Ni zadost, če gledamo le, ali so piščanci živahni, nimajo pobešenih peruti in rastejo, ampak je treba točno ugotavljati, kakšen je napredok. Piščancev, ki zavostejo v rasti — čeprav drugače ne izgledajo slab — ne bomo mogli povsem popraviti, če bomo šele pozneje kaj ukrenili.

Najlaže nadzorujemo, ali se piščanci pravilno razvijajo, če v različnih dobeh ugotavljamo težo. Teža posameznega piščanca najbolj zanesljivo pove, če je z njim vse v redu.

Ko ugotavljamo težo, nam pomaga naslednja tabela o teži piščancev:

STAROST TEZA

STAROST	TEZA		
	sred. lahke	lahke	sred-težke
pasme	pasme	pasme	
okoli	okoli	okoli	
6 tednov	250 g	200 g	275 g
8 tednov	325 g	260 g	360 g
10 tednov	500 g	390 g	580 g
12 tednov	700 g	570 g	800 g

Da dosežo piščanci zadovoljivo težo morajo — poleg drugega — predvsem zavesti jesi. Koliko torej potrebuje piščanca za svoj normalen razvoj?

V prvih desetih tednih porabi piščence:

zrnja	na dan skupaj		
	mleka ali	mlečnih	mleka
izdelkov	in zrnja	gramov	gramov
1. teden	2,4	1,9	30
2. teden	5,0	4,4	66
3. teden	7,0	5,8	90
4. teden	11,5	8,5	140
5. teden	13,0	8,6	151
6. teden	15,1	19,1	239
7. teden	23,9	21,4	317
8. teden	28,3	28,3	396
9. teden	32,2	30,9	442
10. teden	36,9	38,6	529

celotna poraba gramov 2.400

Račun velja za srednjelahke pasme, srednjetežke pasme pojedo nekaj več, lažje pasme pa nekaj manj.

Ker mnogi zelo radi na oko presojajo, če piščanci pravilno rastejo, naj za te velja pravilo, da mora biti piščanec med šestimi in osmimi tedni zrel za pečenje in ravno zadostni oparen, toliko, da je

Ce so rastline že v rasti in bi jim rade pognojili tedaj je treba gnojilo raztopiti v vodi (razen apnen